

Η Αλήθεια για την Οικονομία

(Το κείμενο αποτελεί ομιλία του κ. Γιάννου Παπαντωνίου από την εκδήλωση που οργάνωσε το Κέντρο Ερευνών Προοδευτικής Πολιτικής την Πέμπτη 7 Απριλίου 2011 με θέμα: «Η Κρίση ως Ευκαιρία: Επενδύσεις στην Ελλάδα Σήμερα»)

Αποτελεί κοινό αίτημα να λεχθεί ολόκληρη η αλήθεια για την οικονομία. Χωρίς εκπτώσεις και υπεκφυγές. Που βρισκόμαστε και προς τα που βαδίζουμε; Ποιες είναι οι επιλογές; Τι πρέπει να κάνουμε;

Δεν θα σταθώ στο θέμα των ευθυνών για το πώς η Ελλάδα της ΟΝΕ και των Ολυμπιακών Αγώνων κατάντησε διεθνής επαίτης, προσπαθώντας απεγνωσμένα να αποφύγει τη χρεοκοπία. Εξάλλου, στη συνείδηση του ελληνικού λαού έχουν καταλογιστεί οι ευθύνες.

Θέλω μόνο να διαπιστώσω ότι ο κίνδυνος της χρεοκοπίας είναι, σήμερα, υπαρκτός και ότι χάνεται πολύτιμος χρόνος.

Μετά από δέκα μήνες εφαρμογής του Μνημονίου, που η χώρα συνήψε με την τρόικα (ΔΝΤ, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα) για την εξασφάλιση του δανείου των 110 δις ευρώ, το κόστος δανεισμού δεν έχει μειωθεί. Παραμένει σε απαγορευτικά ύψη, κοντά στο 13%, 10 μονάδες πάνω από το κόστος δανεισμού της Γερμανίας και των χωρών του πυρήνα της ευρωζώνης, και 5 έως 9 μονάδες πάνω από το κόστος δανεισμού των άλλων χωρών του Νότου.

Επιπλέον, οι οίκοι αξιολόγησης συνεχίζουν να μας υποβαθμίζουν, ενώ διεθνείς αναλυτές καθώς και οικονομικοί και τραπεζικοί παράγοντες προεξοφλούν την αδυναμία επιστροφής της Ελλάδας στις διεθνείς αγορές πριν από το 2013, όταν λήξει το δάνειο της τρόικας. Διαμορφώνεται η εκτίμηση ότι η συνέχιση της οικονομικής βοήθειας προς την Ελλάδα προϋποθέτει μεγάλο «κούρεμα» του ελληνικού χρέους, δηλαδή χρεοκοπία. Με άλλα λόγια, ότι για να γίνει το χρέος βιώσιμο, και να δικαιολογεί τη συνέχιση της βοήθειας, θα πρέπει να μειωθεί κατά ένα ποσοστό της τάξης του 40%.

Όμως, η μείωση αυτή αντιστοιχεί σε ζημιά των ξένων και εγχώριων δανειστών του ελληνικού δημοσίου. Μια τέτοια εξέλιξη θα είναι, για τη χώρα μας, ταπεινωτική και επικίνδυνη. Θα οδηγήσει σε διαζύγιο, για πολλά χρόνια, από τις διεθνείς αγορές διότι οι πιστωτές δεν θα ξεχάσουν γρήγορα τις ζημιές που θα έχουν υποστεί και θα συνεχίσουν να απαιτούν υψηλούς τόκους. Κατά συνέπεια, η οικονομική εξάρτηση της Ελλάδας θα εξακολουθήσει, αποτελώντας στίγμα για χώρα που μετέχει σε μια ισχυρή νομισματική ένωση.

Συνέπεια της χρεοκοπίας θα είναι ο κλονισμός του χρηματοπιστωτικού συστήματος, δεδομένου ότι οι ελληνικές τράπεζες (καθώς και τα ασφαλιστικά ταμεία) θα χάσουν, με το «κούρεμα» των κρατικών ομολόγων, μεγάλο μέρος του κεφαλαίου τους. Εξάλλου, αν η αναγκαστική προσφυγή της Ελλάδας σε διαδικασίες χρεοκοπίας θέσει σε αμφισβήτηση την παραμονή της στην Ευρωζώνη, η αποσταθεροποίηση του τραπεζικού συστήματος θα διαμορφώσει συνθήκες εξόδου από το ευρώ.

Είναι φανερό ότι το Μνημόνιο, όπως διαμορφώθηκε και όπως εφαρμόστηκε, δεν απέδωσε τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Αν συνεχίσουμε στην ίδια γραμμή, η αποτυχία θα γίνει σε λίγους μήνες αναπότρεπτη, με όλες τις οδυνηρές συνέπειες που συνεπάγεται σε ότι αφορά την πτώση του βιοτικού επιπέδου και την αύξηση της ανεργίας.

Δόθηκε υπερβολική έμφαση σε αυξήσεις φόρων και περικοπές εισοδημάτων, ενώ οι διαρθρωτικές αλλαγές είτε καθυστέρησαν, είτε προχώρησαν με πολύ δειλά και άτολμα βήματα. Η οικονομία έπεσε στην παγίδα της ύφεσης χωρίς να διαμορφωθούν συνθήκες

ανάκαμψης με ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και στήριξη των ιδιωτικών και δημόσιων επενδύσεων. Διαγράφεται προοπτική μακρόχρονης στασιμότητας, που καθιστά το ελληνικό χρέος μη βιώσιμο. Η ύφεση εμποδίζει, μέσω της υστέρησης των φορολογικών εσόδων, τη μείωση των ελλειμμάτων, επιβάλλοντας τη λήψη νέων μέτρων που διαιωνίζουν τη στασιμότητα και το δημοσιονομικό αδιέξοδο. Μια στάσιμη οικονομία δεν είναι σε θέση να εξασφαλίσει τους πόρους για την αποπληρωμή του χρέους. Η χρεοκοπία προκύπτει ως η μόνη λύση.

Η πεποίθηση αυτή εδραιώνεται, πλέον, στις διεθνείς αγορές. Η ανατροπή της αποτελεί προϋπόθεση για τη διάσωση της χώρας. Σε αντίθετη περίπτωση, θα γίνει αυτοεκπληρούμενη προφητεία.

Δεν αρκεί να ξορκίζουμε τη λέξη χρεοκοπία. Χρειάζεται ριζική αλλαγή πλεύσης.

Κλειδί της νέας πολιτικής είναι η ανάπτυξη. Ανάπτυξη σημαίνει επενδύσεις. Απαιτείται ουσιαστική βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος για την ανάληψη νέων επενδυτικών πρωτοβουλιών, καθώς και επιτάχυνση των δημοσίων επενδύσεων.

Η εθνική προσπάθεια πρέπει να στραφεί, κυρίως, στις ακόλουθες κατευθύνσεις.

Πρώτον, αποτελεσματική υλοποίηση του προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων ύψους 50 δις ευρώ. Η αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας δεν είναι αναγκαία μόνο για την εξόφληση μέρους του χρέους, αλλά και για την κινητοποίηση ιδιωτικού επενδυτικού ενδιαφέροντος. Σε αυτό θα συμβάλουν οι άμεσες επενδύσεις αξιοποίησης καθώς και οι υποστηρικτικές επενδύσεις που θα πραγματοποιηθούν σε ευρύ φάσμα συναρτώμενων οικονομικών δραστηριοτήτων. Επιπλέον, το πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων θα βελτιώσει τη διεθνή εικόνα της Ελλάδας, ως σύγχρονης χώρας που διαγωνίζεται για την προσέλκυση αναπτυξιακών κεφαλαίων.

Είναι φανερό ότι το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο είναι ακατάλληλο για την επίτευξη του στόχου των ιδιωτικοποιήσεων. Χρειάζεται συγκέντρωση της διάσπαρτης, σήμερα, ευθύνης για την προώθηση της πολιτικής, νέο, σύγχρονο νομοθετικό πλαίσιο καθώς και συγκρότηση ισχυρής διοικητικής δομής, με εξειδικευμένα στελέχη, για την υλοποίηση των διαδικασιών. Ιδιωτικοποιήσεις τόσο μεγάλης έκτασης θέτουν σημαντικά ζητήματα οικονομικής στρατηγικής. Στον τομέα της κοινής ωφέλειας, αν η ιδιωτικοποίηση συνδυαστεί με απελευθέρωση της αγοράς, μπορεί να έχει ισχυρά αναπτυξιακά αποτελέσματα προκαλώντας πολλαπλασιαστικές επιδράσεις σε άλλους τομείς της οικονομίας. Αυτό συνέβη με την ιδιωτικοποίηση του ΟΤΕ και την απελευθέρωση της τηλεπικοινωνιακής αγοράς στη διάρκεια της δεκαετίας του '90. Ανάλογες επιπτώσεις μπορεί να έχει η ιδιωτικοποίηση της ΔΕΗ και η απελευθέρωση της ενεργειακής αγοράς κατά την τρέχουσα περίοδο. Όπου, όμως, η κοινή ωφέλεια αφορά παροχή υπηρεσιών δημόσιου χαρακτήρα, όπως οι μεταφορές, η ιδιωτικοποίηση πρέπει να έχει περισσότερο στρατηγικό περιεχόμενο με παράλληλη διασφάλιση δημόσιας συμμετοχής και αποτελεσματικής εποπτείας.

Στο χώρο της δημόσιας γης, οι προοπτικές είναι θετικές. Παράλληλα με την καταγραφή της περιουσίας πρέπει να αναπτυχθούν το ταχύτερο δυνατό σύγχρονες διαδικασίες αξιοποίησης που θα περιλαμβάνουν την πώληση καθώς και μορφές ενοικίασης, σε συνδυασμό με την πραγματοποίηση επενδύσεων στο πλαίσιο ενός γενικότερου προγραμματισμού.

Πρόκειται για ένα φιλόδοξο σχέδιο που, αν υλοποιηθεί αποτελεσματικά, θα συμβάλει αποφασιστικά στην οικονομική ανάπτυξη διαμορφώνοντας, παράλληλα, μια υγιέστερη σχέση ανάμεσα στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα.

Δεύτερον, ριζική βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ώστε να ανακάμψει το επενδυτικό ενδιαφέρον, ιδιαίτερα από τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις. Αποτελεί κοινή διαπίστωση σε όλες τις διεθνείς συγκρίσεις ότι η Ελλάδα κατέχει μια από τις χαμηλότερες θέσεις στην Ευρώπη και στον κόσμο σε ότι αφορά τη «φιλικότητα» προς τις επιχειρήσεις. Ο

συνδυασμός υψηλής φορολογίας και άλλων επιβαρύνσεων, γραφειοκρατίας, διαφθοράς σε δημόσιες υπηρεσίες, πολυπλοκότητας νομικού πλαισίου, καθυστερήσεων στις δικαστικές διαδικασίες, καθυστερήσεων στην εξόφληση των υποχρεώσεων του δημοσίου, συγκροτεί ένα ακανθώδες τοπίο για την ανάπτυξη επενδυτικών πρωτοβουλιών.

Πέρα από την ύφεση, αυτός είναι ο βασικός λόγος της επενδυτικής άπνοιας των τελευταίων ετών. Η επιχειρηματικότητα αντί να ενθαρρύνεται και να επιβραβεύεται, αντιμετωπίζεται εχθρικά και αποδυναμώνεται με κάθε τρόπο.

Η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος απαιτεί κινήσεις μεγάλης εμβέλειας, που θα σηματοδοτούν ρήξη με το παρελθόν. Στον τομέα της φορολογίας επιβάλλεται η μείωση του συντελεστή εταιρικού φόρου από 20% σε 15%, καθώς και ο περιορισμός της συνολικής επιβάρυνσης των επιχειρήσεων (φόροι, εισφορές, τέλη, κλπ.) από 50% σε 40%. Η ανάγκη για μειώσεις προκύπτει και από την ύπαρξη ισχυρού φορολογικού ανταγωνισμού από τις όμορες βαλκανικές χώρες, που έχει οδηγήσει σε μεγάλης κλίμακας μετεγκαταστάσεις ελληνικών επιχειρήσεων και σημαντικές απώλειες θέσεων εργασίας.

Στον κρίσιμο τομέα της γραφειοκρατίας και των χρονοβόρων διαδικασιών, πρέπει να διευρυνθεί η διαδικασία fast track - που αφορά μόνο στρατηγικές επενδύσεις - ώστε να περιλάβει το σύνολο των επενδύσεων, κινητοποιώντας τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

Πέρα από αυτονόητες ενέργειες, που καθυστερούν υπέρμετρα, όπως η εφαρμογή των χωροταξικών σχεδίων, επιβάλλεται η λήψη δραστικών μέτρων απλοποίησης και επίστευσης διαδικασιών. Ενδεικτικά αναφέρονται:

- Άμεση εφαρμογή της νέας κοινοτικής οδηγίας για την εντός 60 ημερών καταβολή των οφειλών του δημοσίου στις επιχειρήσεις, με πρόβλεψη αυτοματοποιημένων ρητρών εναντίον του δημοσίου σε περίπτωση υπέρβασης αυτής της προθεσμίας.
- Κατάργηση γραφειοκρατικών διαδικασιών μέσα από τη θεσμοθέτηση της αυτό-πληροφόρησης του δημοσίου. Το δημόσιο θα σταματήσει να ζητά από τις επιχειρήσεις πιστοποιητικά, έγγραφα και εν γένει πληροφορίες που έχει ήδη στην κατοχή του.
- Απλοποίηση αδειοδοτήσεων, όπως για περιβαλλοντικούς όρους και για οικοδομές, με διαχωρισμό των υποθέσεων ήσσονος σημασίας (π.χ. χαμηλού προϋπολογισμού επενδύσεις) σε συνδυασμό με την καθιέρωση ρήτρας άπρακτων προθεσμιών πέρα από τις οποίες η απάντηση του δημοσίου θεωρείται θετική.

Οι νέες φορολογικές και διοικητικές ρυθμίσεις, αν εφαρμοστούν αμέσως και αποτελεσματικά, είναι ικανές να κινητοποιήσουν δημιουργικές επιχειρηματικές δυνάμεις, βελτιώνοντας το επενδυτικό κλίμα και τις προσδοκίες. Σε αυτή την κατεύθυνση θα συμβάλει και η προώθηση πραγματικών, και όχι εικονικών, ανοιγμάτων στα κλειστά επαγγέλματα, καθώς και σε άλλες κλειστές αγορές, για τη διαμόρφωση ανταγωνιστικότερου περιβάλλοντος.

Τρίτον, ουσιαστική επιτάχυνση (μέχρι και διπλασιασμός) των δημοσίων επενδύσεων με αναστολή της εθνικής συμβολής στη χρηματοδότηση των κοινοτικών έργων και προγραμμάτων (ΕΣΠΑ). Αντί η Ελλάδα να επιδιώκει, απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), ορθούς μεν αλλά ανέφικτους στόχους, όπως η έκδοση Ευρωμολόγων που προσκρούει σε δογματικές αντιστάσεις, θα πρέπει να επικεντρωθεί σε στόχους μείζονος εθνικής σημασίας. Το επιχείρημα είναι ότι, εφαρμόζοντας το Μνημόνιο, η χώρα έχει βυθιστεί σε βαθιά ύφεση που καθιστά ανέφικτη τη μείωση των ελλειμμάτων. Σε αντιστάθμιση των συνεπειών από τα μέτρα λιτότητας, χρειάζεται στήριξη στον επενδυτικό τομέα. Θα προβάλλει το αίτημα εξηγώντας ότι δεν ζητά πρόσθετους πόρους, αλλά τη δυνατότητα αξιοποίησης των υφιστάμενων πόρων σε μια παρέμβαση αναπτυξιακού χαρακτήρα από την πλευρά της ΕΕ. Η επίτευξη αυτής της συμφωνίας θα οδηγούσε σε εξοικονόμηση εθνικών πόρων ύψους περίπου 6 δις ευρώ, απελευθερώνοντας παράλληλα πολλαπλάσιους κοινοτικούς πόρους για την

πραγματοποίηση δημοσίων επενδύσεων με παράλληλη δραστική απλοποίηση των διαδικασιών ένταξης, υλοποίησης και πληρωμής των έργων.

Ιδιωτικοποιήσεις, μείωση φορολογίας, καταπολέμηση γραφειοκρατίας, απελευθέρωση αγορών, επιτάχυνση δημοσίων επενδύσεων, συνθέτουν ένα ισχυρό πλέγμα αναπτυξιακών παρεμβάσεων. Αν συνδυαστούν με αποτελεσματική προώθηση της δημοσιονομικής εξυγίανσης, στο πλαίσιο των στόχων του Μνημονίου, και με μια συνετή και συνεπή μακροοικονομική πολιτική, η Ελλάδα μπορεί να «γυρίσει το παιχνίδι». Το κόστος δανεισμού θα αποκλιμακωθεί, αντανακλώνοντας νέες, βελτιωμένες αξιολογήσεις των διεθνών αγορών για τις προοπτικές ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας και τη βιωσιμότητα του χρέους. Η χώρα μας θα ανακτήσει τη δυνατότητα να διεκδικήσει πρόσκαιρη επέκταση της οικονομικής βοήθειας μετά το 2013, χωρίς επαχθείς όρους και, κυρίως, χωρίς την αναγκαστική προσφυγή σε διαδικασίες χρεοκοπίας.

Σε αντίθετη περίπτωση, αντιμετωπίζουμε κίνδυνο κατάρρευσης.

Το ζήτημα είναι αν υπάρχουν οι πολιτικές προϋποθέσεις για να ακολουθήσουμε το σωστό δρόμο. Η εικόνα του πολιτικού συστήματος είναι απογοητευτική. Μια απέραντη κοκορομαχία, από τη Βουλή στα τηλεοπτικά παράθυρα, με ανταλλαγές κατηγοριών και χαρακτηρισμών χωρίς ουσιαστικό διάλογο και θετικές προτάσεις.

Με τα δύο μεγάλα κόμματα να αθροίζουν λιγότερο από το 45 % σε πρόθεση ψήφου, είναι φανερό ότι οι πολίτες αμφισβητούν την ικανότητα των αυτοδύναμων μονοκομματικών κυβερνήσεων να φέρουν σε πέρας μεγάλες πολιτικές, όπως η ένταξη στην ΕΟΚ το 1980 ή η ένταξη στην ΟΝΕ το 2000. Σήμερα, είναι απαραίτητες οι συγκλίσεις. Συγκλίσεις ουσιαστικές και, κυρίως, έγκαιρες. Πριν είναι πολύ αργά.

Η πρόκληση για τα κόμματα, τα ΜΜΕ και τους κοινωνικούς εταίρους είναι να αναζητήσουν κοινούς τόπους για την υλοποίηση των μεγάλων μεταρρυθμίσεων που απαιτούν οι περιστάσεις. Ελπίζω ότι, με πρωτοβουλία της κυβέρνησης, αυτή η σύγκλιση θα γίνει εφικτή, για το καλό του τόπου.